

Uputstvo za snimanje cijena

Kriterijumi koji opredjeljuju cijenu

Nivo cijene nekog proizvoda opredjeljen je nizom različitih faktora – kvalitetom proizvoda, markom proizvoda, pakovanjem, prodavnicom u kojoj kupujemo i sl. Kako je osnovni zadatak statistike cijena da prati kretanje cijena u vremenu, bitno je da se u toku cijelog perioda za koji se snimaju cijene obezbijedi uporedivost, odnosno da se snimaju identični proizvodi.

Pri tome se misli na isti proizvod (proizvođač, pakovanje, prodavnica). Ako bilo koji od ovih elemenata nije isti, sa stanovišta statistike cijena to nije isti proizvod. To znači da sok od breskve u litarskom pakovanju TAKOVO snimljen u prodavnici A i prodavnici B predstavljaju dva kvaliteta proizvoda koji je u listi za snimanje cijena opisan kao «Voćni sok kašasti u tetrapaku».

Izbor prodavnica

Kriterijumi za izbor broja i tipa prodavnica u jednom gradu su:

- Vrsta proizvoda ili usluge za koje se prikupljaju cijene
- Broj stanovnika
- Promet koji se ostvaruje
- Ujednačenost cijena istog proizvoda u različitim prodavnicama
- Kontinuirana snabdjevenost prodavnice robom
- Navike potrošača
- Lokacija

Broj stanovnika i vrsta proizvoda su osnovni kriterijum za izbor broja prodavnica po gradovima.

Prilikom formiranja uzorka prodavnica u kojima će se snimati cijene treba voditi računa da zastupljenost pojedinih vrsta prodavnica (supermarketi, male prodavnice, specijalizovane prodavnice) bude proporcionalan prometu u tim prodavnicama. Na primjer ako se prehrambeni proizvodi kupuju pretežno u većim samoposlugama onda će od 5 izabranih prodavnica biti 3 samoposluge i 2 male prodavnice. Takođe ako se stanovnici pretežno snabdijevaju u centru grada, treba izabrati 3 prodavnice iz centra a 2 sa periferije.

Zbog stalnog prisustva na terenu i suočavanja sa realnim stanjem, snimatelji jesu ti koji će u saradnji sa Zavodom za statistiku, donijeti konačnu odluku o izboru snimateljskih mjesta.

Izbor prodavnica za snimanje ažurira se svake godine i to u novembru za snimanje cijena u narednoj godini. Konačan odabir prodavnica izvršiće se na sastanku snimatelja cijena gdje će se ujednačiti kriterijumi izbora. Poslije sastanka Zavod za statistiku će obavijestiti sve izabrane prodavnice da su izabrane u uzorak za snimanje cijena i da su po Zakonu o statističkim istraživanjima u obavezi da snimateljima cijena daju potrebne podatke.

Adresar za snimanje potrošačkih cijena, i pojedinačne cijene prikupljene u maloprodajnim objektima predstavljaju službenu tajnu i mogu se koristiti samo za obračun rasta cijena.

Utvrđeni adresar je stalan za kalendarsku godinu.

Izbor proizvoda

Lista proizvoda za koju se prikupljaju cijene jedinstvena je za cijelu Crnu Goru. Konačnu listu za snimanje cijena utvrđuje Zavod za statistiku poslije konsultacije sa snimateljima cijena a najkasnije do kraja novembra.

Snimatelj cijena bira proizvod koji odgovara opisu proizvoda iz liste proizvoda. Ukoliko u prodavnici postoji više različitih proizvoda koji odgovaraju opisu, bira se onaj koji se najviše prodaje u dužem vremenskom periodu. Zbog toga je veoma važno da se kod izbora proizvoda konsultuje prodavac. Bitna informacija jeste i kako se dobavlja roba (da li postoji stalni dobavljač, jer je to na neki način obezbjeđenje da proizvod neće nestati kada ga više ne bude na zalihama prodavnice).

Kada se izabere proizvod za koji će se prikupljati cijena, on se ne mijenja u toku cijele godine. Snimatelj u svojoj dokumentaciji mora da ima zabeležene detaljne karakteristike proizvoda za koje prikuplja cijene (naziv proizvoda, proizvođača, pakovanje, kao i sve bitne karakteristike koje opredjeljuju kvalitet proizvoda) kako bi mogao da svakog mjeseca snimi cijenu istog proizvoda. Izuzetno, ako se u toku kalendarske godine promijene navike potrošača, ili izabranog proizvoda nema duže vremena u prodaji, proizvod se može zamijeniti.

Prikupljanje cijena na terenu

Na početku mjeseca snimatelj pravi plan snimanja cijena u tom mjesecu. Kako se cijene snimaju u periodu od 3 do 21 u mjesecu, treba voditi računa da se iste prodavnice obilaze u isto vrijeme. Cijene koje se snimaju za izabrani reprezentativni proizvod jesu cijene koje potrošač plaća u momentu kupovine. Ova cijena treba da bude istaknuta na proizvodu. Ako to nije slučaj, informacija se dobija od prodavca. Stalno treba imati u vidu da se u toku godine snimaju cijene istih proizvoda u istim prodavnicama.

Snizenje cijena

Često se događa da se izabrani proizvodi prodaju po sniženim cijenama. Sniženje cijena se uzima u obzir samo ako je dostupno svima kupcima, i ako kupovina roba po sniženim cijenama nije ničim uslovljena. Na primjer, ukoliko prodavnica neki proizvod prodaje po nižim cijenama u toku cijelog mjeseca (akcijska prodaja) onda ovu cijenu treba snimiti. Ukoliko je sniženje cijena uslovljeno kupovinom nekog drugog proizvoda, ili važi samo za određenu kategoriju kupaca (penzionere, studente) ovo sniženje se ne uzima u obzir.

Ako proizvod ima nižu cijenu pri kupovini za gotovo i na kredit, treba snimiti cijenu koja se plaća za gotovinu (cijena koju bi platio kupac da plaća robu u cjelosti u momentu preuzimanja).

Sezonski proizvodi

Poljoprivredni proizvodi

Snimaju se u periodu kada ih ima na tržištu. Za proizvode kod kojih je sezona duža (na primjer paradajz, paprika,...) početak snimanja jeste u trenutku kada je količina proizvoda na tržištu značajnija. Kod proizvoda sa kratkom sezonom, treba početi sa snimanjem čim se pojave (maline).

Industrijski proizvodi

Sezonski industrijski proizvodi se snimaju u periodu njihovog prisustva na tržištu.

- ❖ Kada proizvoda više nema prepisivati poslednju snimljenu cijenu do ponovne pojave proizvoda.
- ❖ Kada se proizvod ponovo pojavi na tržištu, obavezno uporediti sve bitne karakteristike novog proizvoda sa starim, kako bi se obezbijedila uporedivost kvaliteta. Ovo je posebno važno kod odjeće i obuće, kod kojih je uticaj mode visok.

Nedostajuće cijene

Ukoliko proizvoda za koji je potrebno snimiti cijenu (izabrani reprezentativni proizvod) trenutno nema u prodaji, treba od prodavca dobiti informaciju da li je nestašica trenutna (robe ima u skladištu, ali je trenutno nema u prodavnici), i u tom slučaju ponoviti obilazak prodavnice da bi se snimila cijena. Ako proizvoda nema u skladištu, cijenu ne treba snimati, već povući cijenu iz prethodnog mjeseca, ali to obavezno naglasiti u izvještaju koji se dostavlja odjeljenju cijena. Ako proizvoda nema duže od dva mjeseca, treba ga zamijeniti drugim proizvodom. Proizvod treba zamijeniti i ako se od prodavca dobije informacija da se izabrani proizvod više neće nabavljati, ili ako je prodaja proizvoda znatno opala.

Zamjena proizvoda

Zamjena proizvoda se vrši kada:

- je proizvod trajno nestao sa tržišta,
- je prodaja proizvoda značajno opala u odnosu na druge proizvode sličnog kvaliteta.

Novi proizvod treba da bude što sličniji proizvodu sa stanovišta kvaliteta i cijene. Zbog toga je veoma važno da snimatelj dobro poznaje proizvode za koje snima cijene.

Postupak pri izboru novog proizvoda je sledeći :

1. Uporediti osnovne karakteristike starog i novog proizvoda, rangirati ih po važnosti za kvalitet proizvoda i uticaja na cijenu, i izabrati onaj koji ima najviše sličnosti sa starim proizvodom.
2. Ukoliko ima više proizvoda koji mogu da zamijene stari sa stanovišta kvaliteta biramo onaj koji je po cijeni najbliži starom proizvodu.
3. Ukoliko nema proizvoda istog kvaliteta biramo najbliži kvalitet. Pri tome se evidentiraju sve razlike i o njima se izvijesti odjeljenje cijena u Podgorici. Ovo je potrebno zbog prilagođavanja promjene cijena promjeni kvaliteta.
4. Ukoliko nema proizvoda koji odgovara opisu datom u listi proizvoda, a koji može da zamijeni stari proizvod odmah o tome obavijestiti odjeljenje cijena radi dobijanja daljih uputstava. Mogući koraci su – prepisivanje poslednje snimljene cijene do kraja godine ili biranje nove prodavnice samo za taj proizvod ukoliko takva postoji u gradu.

Izvori informacija koji mogu da pomognu snimatelju prilikom izbora novog proizvoda su:

- a) lista proizvoda za koje se snimaju cijene u drugim gradovima,
- b) razgovor sa veleprodajnim preduzećima,
- c) informacije koje se mogu pribaviti od proizvođača,
- d) razni časopisi,
- e) brošure i reklame,
- f) kada je u pitanju tehnička roba, često razgovori sa serviserima mogu biti korisni.

Veoma je važno da snimatelj stalno osmatra situaciju na tržištu u gradu. To mu omogućava da blagovremeno predvidi da će neki proizvod nestati iz prodaje, i obezbijedi sebi dovoljno vremena da izabere novi proizvod. Ako to uradi, može u jednom periodu da snima paralelno cijene starog i novog proizvoda koji je izabrao kao zamjenu, i tako provjeri da li se cijena kreće približno na isti način.

Zamjena prodavnica

Ukoliko se prodavnica izabrana u uzorak trajno zatvori u toku kalendarske godine ili se asortiman proizvoda u prodavnici značajno promijeni, prodavnica se mora zamijeniti. Prilikom zamjene prodavnice novom prodavnicom izbor prodavnice treba vršiti po sledećem kriterijumu i sledećem redosledu :

1. Ukoliko postoji mogućnost, prodavnicu zamijeniti prodavnicom istog vlasnika na nekoj drugoj lokaciji.
2. Potraži prodavnicu na istoj lokaciji (istom dijelu grada) sa sličnim asortimanom proizvoda i sličnim cijenama.
3. Potraži prodavnicu u istom dijelu grada sa sličnim asortimanom proizvoda.
4. Potraži prodavnicu u drugom dijelu grada sa sličnim asortimanom i sličnim cijenama.
5. Potraži prodavnicu u drugom dijelu grada sa sličnim asortimanom.

Prilikom slanja izvještaja odjeljenju cijena obavezno navesti da je prodavnica zamijenjena i dati opis nove prodavnice (kakva je snabdijevenost i nivo cijena u odnosu na prodavnicu koja se zamjenjuje).

Ukoliko nema mogućnosti zamjene prodavnice obavijestiti o tome odjeljenje cijena radi dobijanja daljih instrukcija.